

“תערוכות בתל-אביב” / הארץ / 5.7.63 / תע’ יח’ / גלריה “צ’מרינסקי” / תל-אביב

אחד הקטעים המכאיבים ביותר בסרט האכזרי “מונדרו קאנה”, המוצג עתה בתל-אביב, הוא הקטע המתאר פראים הפוגשים לראשונה באווירון. אחרי שראו שדה תעופה שנבנה ע”י אנשים לבנים ומטוס הנוחת בו - דבר שאין לו כל הסבר מתוך חייהם הפרימיטיביים ביערות העד - פירשו את התופעה לעצמם שזו ציפור פלאים אשר נשלחה ע”י אבותיהם לקחתם למקום שכולו טוב, אלא שהלבנים, בערמתם, פיתו את הציפור ע”י כך שבנו לה שדה נוח לחניה. בגובה רב, בונים להם הפראים, ללא כלי עבודה ובמאמץ עליון, שדה תעופה משלהם, וכדי לשכנע את הציפור לבוא אליהם, הם בונים מקליפות עצים, עלים וזרדים, מעין מטוס, העומד על מסלול נחיתה זה. כל החיים הנורמליים בשבט נפסקים וכל בני השבט עומדים רציניים ודרוכים, יום יום ולילה לילה, ומחכים לציפור שתבוא. חוסר התוחלת שבציפייתם, התמימות הנוראה שבהסברם הילדותי, נוגעים עד לב יותר מכל ספרות יאוש וזעקה לשמים של הספרות המודרנית. משהו מתחושה מכאיבה זו - אם כי בצורה פושרת וחריפה הרבה פחות - מתעורר כאשר פוגשים באדם המשתמש בטכניקה שאינה מובנת לו לחלוטין בשקידה קפדנית, מתוך אהבה אמיתית ומתוך כוונות טובות ביותר. כאשר ילד מרכיב, מתוך מטרות משחק ודמיון, מכונית מקופסאות, ארגזים ואביזרים שונים, הרי הדבר הוא טבעי ורגיל, אך אם אדם מבוגר עושה זאת בכוונה רצינית לגמרי ומתוך אמונה שמכונית זו תיסע לארצות הזהב, הרי התמימות שהוא מגלה ב”חוקי המשחק” של החיים, מכאיבה דווקא משום רצינותה.

291 אמנם יוסי שטרן לא הרבה בהצגת תערוכות, אך הוא מוכר למדי על פי עיטוריו ואיוריו לספרים שונים (מהידועים שבהם: “שלושה בסירה אחת”), רישומים בעיתונות וציורים שהופיעו בגלריה “ספרא” בירושלים. כמורה לרישום בבית הספר לאמנות “בצלאל” בירושלים השאיר את חותמו כרושם גם אצל מחזורי תלמידים רבים. רישומיו של יוסי שטרן מצטיינים

בקלילות, הומור שובב. אפיון קריקטורי וניקיון גראפי מכוח ידו הבטוחה. כל אלה הם נתונים מצוינים לקריקטוריסט וצייר ציורים בעלי אופי קליל, נטייתו של יוסי שטרן לעיטוריות ואורנמנטיקה ויכולתו ליצור קומפוזיציה פשוטה ומאוזנת, מאפשרות לו גם לגשת לציור דקורטיבי שיתאים לקיר בעל אווירה בלתי יומרנית. אך מכאן ועד לציור עוד יש מרחק.

בתערוכתו הנוכחית מופיע יוסי שטרן בגישה אבסורדית לחומר. האבסורד שבגישתו בולט עוד יותר אם מביאים בחשבון את העמקת הבנת החומר והחומריות בעולם האמנות היום, שהדיה נשמעים (נראים, ליתר דיוק) היטב גם בארץ. כל השימוש בחומר נבע מתוך ההכרה שכל דימוי-מחקה לחומר אינו מוסר, אף בצורה שטחית, את ערכיו האסוציאטיביים והמבניים. חומר וחומריות אינם ניתנים להיתרגם ישירות ליחידות מבנה פלסטיות-ציוריות אחרות, כנקודה, קו, צורה פשוטה וצבע. טבעי הדבר שאמנים בעלי רגישות והכרה ציורית, הגיעו למסקנה שאם אין תחליף לערכים שמייצגת החומריות והחומר עצמו, יש להכניסם לציור. אמנים כפיאזו וזולטן קמני חקרו והשתמשו בחומר עצמו כיחידה ציורית, המאפשרת מערכים ציוריים חדשים. האפיוגונים המופיעים מיד אחרי כל תגלית, השתמשו בחומר כרקע דקורטיבי וכערך אסתטי בלי להבין את הצורך הפנימי שגרם להתחלת השימוש בו. בא יוסי שטרן ועשה את הצעד האחרון והאבסורדי ביותר בשימוש בחומר: הוא לוקח את השימוש הבלתי נכון בחומר של האפיוגונים, שכאמור, משתמשים בחומר כערך דקורטיבי ולא כערך מבני, ועושה ממנו תדמית. הדבר דומה למהנדס שבמקום להקים קיר לבנים פשוט, מקים קיר לבנים, מכסהו בעץ, את העץ מכסה בטיח, ועל הטיח מצייר לבנים.

אם יסולק הרקע, שהינו תדמית חומריות, מציוריו של יוסי שטרן, יישאר רישום צבעוני קריקטורי ואילוסטרטיבי בסגנונו הרגיל של הרושם. למעשה החומריות - או יותר נכון הפסדו-חומריות - והצבע אינם ממלאים כל תפקיד של ממש בציוריו של יוסי שטרן. הרישום שהוא כביכול חריתה בחומר (שאיננו), הינו אותו רישום עצמו מתוך "שלושה בסירה אחת" והאילוסטרציות הנעימות והקלות האחרות.

כדי שלא יהיו ספקות, כדאי לציין שאין כאן כל כוונת הונאה או יצירת ערך דקורטיבי/שטחי במתכוון ע"י הצייר. כוונתו טהורה, והמאמץ הציורי הוא כן ואמיתי, אך יחד עם זה שריר וקיים מה שנאמר לעיל.